

150. löggjafarþing 2019–2020.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um stéttarfélög og vinnudeilur, nr. 80/1938
(Félagsdómur).

Frá félags- og barnamálaráðherra.

1. gr.

39. gr laganna orðast svo:

Ráðherra skipar fimm dómara í Félagsdóm.

Þrjú dómara skulu skipaðir ótímabundið samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar, þar af skal einn skipaður forseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar og annar varaforseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Ráðherra skipar jafnframt tvo dómara til vara samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Þeir dómara sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar skulu vera skipaðir dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól á meðan þeir gegna embætti dómara við Félagsdóm. Skal Hæstiréttur gæta þess að hlutfall kynjanna sé sem jafnast meðal tilnefndra dómara nema hlutlægar ástæður leiði til annars.

Tveir dómara og jafn margir til vara skulu skipaðir til þriggja ára í senn samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar. Þeir dómara sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar skulu uppfylla hæfisskilyrði 1.–6. tölul. 2. mgr. 29. gr. laga um dómstóla.

Ef atvinnurekandi, sem er málsaðili, er ekki meðlimur í Samtökum atvinnulífsins skal dómari sá, sem tilnefndur er af þeim, víkja sæti, en í staðinn tilnefnir atvinnurekandinn dómara í málinu og skal hann hafa gert það í síðasta lagi við þingfestingu málsins, ella tilnefnir forseti dómsins dómara. Sama á við þegar málsaðili er stéttarfélag eða samband stéttarfélaga utan heildarsamtaka launafólks gagnvart dómara, skipuðum af Alþýðusambandi Íslands. Skal tilnefndur dómari uppfylla hæfisskilyrði 1.–6. tölul. 2. mgr. 29. gr. laga um dómstóla.

Þegar mál þau, sem um ræðir í 2. mgr. 44. gr., koma til meðferðar í Félagsdómi skulu dómendur þeir, sem tilnefndir eru af Samtökum atvinnulífsins og Alþýðusambandi Íslands, víkja sæti, en í þeirra stað tilnefna stefnandi og stefndur hvor sinn mann úr hópi 18 manna sem tilnefndir eru í því skyni af Iðnsveinaráði Alþýðusambands Íslands og Samtökum iðnaðarins til þriggja ára í senn. Iðnsveinaráð ASÍ tilnefnir sex menn og Samtök iðnaðarins tólf menn. Nefnd samtök nefna með sama hætti jafnmarga varamenn. Nú tilnefnir aðili ekki dómara eða ekki næst samkomulag um tilnefninguna milli samaðila máls, og nefnir forseti Félagsdóms þá dómara í hans stað úr hópi sömu manna.

Ráðherra óskar eftir tilnefningum um dómara við Félagsdóm þegar það á við. Ráðherra skal vekja athygli meðal starfandi dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstóla á fyrirhugaðri skipun dómara í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar, sbr. 2. mgr.

2. gr.

40. gr. laganna orðast svo:

Ráðherra veitir þeim dómurum sem hann skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar lausn frá embætti eftir sömu reglum og almennt gilda um veitingu lausnar frá embætti dómara samkvæmt lögum um dómstóla. Enn fremur veitir ráðherra dómurum við Félagsdóm lausn frá embætti sé þeim veitt lausn frá embætti dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól, eftir því sem við á, án þess að þeir séu skipaðir dómara að nýju við annan dómstól.

3. gr.

42. gr. laganna orðast svo:

Dómarar við Félagsdóm eru sjálfstæðir í dómstörfum og leysa þau af hendi á eigin ábyrgð. Við úrlausn máls fara dómara við Félagsdóm eingöngu eftir lögum og lúta þar aldrei boðvaldi annarra.

4. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 44. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „vinnusamningi“ í 2. tölul. í tvígang kemur: kjarasamningi.
- b. Í stað orðanna „I. og II. kafla laga um iðju og iðnað“ í 2. mgr. kemur: iðnaðarlög.

5. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 45. gr. laganna:

- a. Í stað orðsins „formann“ í 2. mgr. 45. gr. laganna og sama orðs hvarvetna annars staðar í lögnum kemur, í viðeigandi beygingarfalli: forseti.
- b. Í stað orðsins „aðilja“ í 3. mgr. 45. gr. laganna og sama orðs hvarvetna óháð tölu og beygingafalli annars staðar í lögnum kemur, í viðeigandi tölu og beygingarfalli: aðili.

6. gr.

46. gr. laganna orðast svo:

Málsaðilar geta gefið þeim sem uppfylla skilyrði 1.–4. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga um lögmenn umboð til að reka mál sín fyrir Félagsdómi.

7. gr.

48. gr. laganna orðast svo:

Dómurinn er ekki starfhæfur nema hann sé fullskipaður. Þrátt fyrir 1. másl. getur forseti dómsins ákveðið að einn dómari eða fleiri haldi dómþing til að þingfesta mál, taka ákvörðun um rekstur máls eða kveða upp dóm.

Dómarar við Félagsdóm, sem hafa byrjað meðferð mála, skulu ljúka þeim þrátt fyrir að skipunartími þeirra sé á enda.

Dómarar við Félagsdóm, sem tilnefndir eru af Hæstarétti, víkja sæti eftir sömu reglum og gilda þegar dómurum við Hæstarétt ber að víkja sæti. Félagsdómur úrskurðar hvort dómari skuli víkja sæti.

Dómara við Félagsdóm er heimilt að biðjast undan máli vegna tengsla við efni þess, aðila, fyrirvarsmann eða lögmann þótt hann verði ekki talinn vanhæfur til að fara með það, enda sé beiðni hans studd haldbærum rökum. Forseti Félagsdóms tekur afstöðu til slíkrar beiðni.

8. gr.

Við 50. gr. laganna bætast tvær nýjar málsgreinar svohljóðandi:

Forseti ákveður stefnufrest, m.a. með hliðsjón af því hvort flýta þurfi rekstri máls.

Stefnandi sér um birtingu og skal stefna birt af stefnuvotti á venjulegan hátt.

9. gr.

51. gr. laganna fellur brott.

10. gr.

Á undan 1. mgr. 54. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Dómurinn sér um, að mál upplýsist sem best. Dómurinn getur krafið aðila um skýrslu, ef hann álitur það nauðsynlegt til að upplýsa málið.

11. gr.

55. gr. laganna orðast svo:

Heimilt er að stefna vitnum fyrir Félagsdóm. Eftir kröfu aðila skal dómari láta vitni staðfesta framburð sinn með eiði eða drengskaparheiti, þegar það hefur lokið skýrslugjöf, eftir sömu reglum og gilda í einkamálum í héraði.

Dómurinn getur ákveðið að gefa skuli aðilaskýrslu eða að taka skuli vitnaskýrslu fyrir héraðsdómi á varnarþingi hlutaðeigandi vitnis eða aðila.

Um vitnaskyldu, sönnunargildi vitnaskýrslu, vitnaleiðslur, svo og um hegningu fyrir rangan framburð, gilda sömu reglur og í einkamálum í héraði.

12. gr.

56. gr. laganna fellur brott.

13. gr.

57. gr. laganna fellur brott.

14. gr.

58. gr. laganna fellur brott.

15. gr.

Við 59. gr. laganna bætist ný málsgrein, svohljóðandi:

Dómurinn getur hvenær sem er leitað álits sérfróðra aðila um ákveðið atriði.

16. gr.

62. gr. laganna fellur brott.

17. gr.

2. mgr. 64. gr. laganna orðast svo.

Félagsdómur skal kveða upp dóm svo fljótt sem þörf krefur, að teknu tilliti til þeirra hagsmuna sem undir eru hverju sinni. Hafi mál verið höfðað til að fá skorið úr um lögmati boðaðrar vinnustöðvunar skal dómur kveðinn upp áður en fyrirhuguð vinnustöðvun hefst.

18. gr.

69 gr. laganna orðast svo:

Að öðru leyti en kveðið er á um í lögum þessum um meðferð mála fyrir Félagsdómi gilda ákvæði laga um meðferð einkamála, eftir því sem við á.

19. gr.

Við lögin bætist ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:

Þrátt fyrir 39. gr. heldur skipun dómara við Félagsdóm til þriggja ára frá 1. nóvember 2019 að telja gildi sínu út skipunartímann.

20. gr.

Lög þessi taka þegar gildi.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Frumvarpið var samið í félagsmálaráðuneytinu af nefnd sem þáverandi félags- og jafnréttismálaráðherra skipaði í því skyni að bregðast við athugasemdum ríkjahóps Evrópuráðsins gegn spillingu (*GRECO*) frá 28. mars 2013 er lutu að því fyrirkomulagi sem viðhaft er hér á landi við skipun dómara í Félagsdóm. Nefndina skipuðu fulltrúar frá Alþýðusambandi Íslands, Bandalagi háskólamanna, BSRB, Kennarasambandi Íslands, Sambandi íslenskra sveitarfélaga, Samtökum atvinnulífsins, félagsmálaráðuneyti og fjármála- og efnahagsráðuneyti.

Þrátt fyrir að nefndinni væri einungis ætlað að gera breytingar á ákvæðum IV. kafla laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, að því er varðar skipun dómara í Félagsdóm taldi nefndin nauðsynlegt að leggja jafnframt til aðrar breytingar á ákvæðum kaflans þar sem litlar breytingar hafa orðið á kaflanum frá setningu laganna árið 1938.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Athugasemdirnar *GRECO* komu fyrst fram með skýrslu ríkjahópsins um Íslands, dags. 28. mars 2013, í tengslum við fjórðu úttekt (e. *Fourth Evaluation Round*) hópsins þar sem lögð var áhersla á forvarnir gegn spillingu hvað varðar þingmenn, dómara og saksóknara. Í skýrslunni var meðal annars fjallað um hæfisskilyrði dómara við Félagsdóm og fyrirkomulag við skipun þeirra lýst. Var lagt til að tekið yrði til endurskoðunar fyrirkomulag við tilnefningar og skipun dómara í Félagsdóm, sér í lagi varðandi þá dómara sem tilnefndir eru af Hæstarétti, með það að markmiði að tryggja sjálfstæði, óhlutdrægni og gagnsæi.

Eins og kemur fram í inngangi hafa litlar breytingar verið gerðar á IV. kafla laga nr. 80/1938, um stéttarfélög og vinnudeilur, frá setningu laganna en ljóst er að frá þeim tíma hafa orðið breytingar á málsmeðferð fyrir Félagsdómi sem tekur að miklu leyti mið af ákvæðum laga um meðferð einkamála. Þykir því nauðsynlegt að gera tilteknar breytingar og lagfæringar á ýmsum ákvæðum kaflans umfram þau ákvæði sem snúa að skipun dómara í Félagsdóm.

3. Meginefni frumvarpsins.

Með frumvarpinu er lagt til breytt fyrirkomulag við tilhögun skipunar dómara í Félagsdóm en fyrirkomulagið hefur verið það sama frá setningu laga um stéttarfélög og vinnudeildur árið 1938. Eru breytingarnar meðal annars lagðar til í því skyni að bregðast við athugasemdum ríkjahóps Evrópuráðsins (*GRECO*) gegn spillingu eins og rakið er í inngangi. Lagt er til að ráðherra skipi fimm dómara í félagsdóm. Þrír dómarar verði skipaðir ótímabundið samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar en þar af skuli einn skipaður forseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar og annar varaforseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Jafnframt er gert ráð fyrir að ráðherra skipi tvo dómara til vara samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Þá er lagt til að ráðherra skipi tvo dómara og jafn marga til vara til þriggja ára í senn samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar. Þá er lagt til að gerð verði frekari hæfisskilyrði til dómara við Félagsdóm en samkvæmt gildandi lögum eru gerðar talsvert minni kröfur til dómara við Félagsdóm en gerðar eru til dómara við almenna dómstóla. Lagt er til að þeir dómarar sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar skuli vera skipaðir dómarar við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól á meðan þeir gegna embætti dómara við Félagsdóm. Enn fremur er gert ráð fyrir að þeir dómarar sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar skuli uppfylla hæfisskilyrði 1.–6. tölul. 2. mgr. 29. gr. laga um dómstóla.

Sú tilhögun sem hér er lögð til hvað varðar skipun dómara í Félagsdóm tekur mið af framangreindum athugasemdum *GRECO* en jafnframt var höfð hliðsjón af því hvernig þessum málum er háttáð hjá dómstólum sem dæma í ágreiningsmálum aðila vinnumarkaðarins í Danmörku og í Noregi. Tólf dómarar skipa *Arbejdsretten* í Danmörku en ráðherra vinnumála skipar þá eftir meðmælum ráðuneyta og aðila vinnumarkaðarins. Helmingur dómaranna þarf að uppfylla sömu hæfisskilyrði og dómarar við almenna dómstóla. Sjö dómarar sitja í *Arbejdsretten* í Noregi. Þar af eru þrír fastir embættisdómarar en Noregskonungur skipar hina fjóra til þriggja ára í senn að fenginni tilnefningu aðila vinnumarkaðarins og ráðuneytis.

Eins og rakið er í inngangi var við samningu frumvarpsins ákveðið að leggja til breytingar á öðrum ákvæðum IV. kafla laganna en aðeins þeim sem varða skipun og hæfisskilyrði dómara. Er meðal annars lagt til að skýrt verði kveðið á um að dómarar við Félagsdóm séu sjálfstæðir í dómstörfum og að þeir leysi þau af hendi á eigin ábyrgð. Jafnframt er gert ráð fyrir að við úrlausn máls fari dómarar við Félagsdóm eingöngu eftir lögum og lúti þar aldrei boðvaldi annarra. Lagt er til að gerðar verði auknar kröfur til þeirra sem geta flutt mál fyrir Félagsdómi en þó þannig að áfram verði gerðar minni kröfur en gerðar eru fyrir almennum dómstólum. Lagt er til að forseta Félagsdóms verði veitt heimild til að ákveða að einn dómari eða fleiri haldi dómþing til að þingfesta mál, taka ákvörðun um rekstur máls eða kveða upp dóm. Þá eru lagðar til breytingar á þeim ákvæðum sem kveða á um stefnufresti sem og þann tíma sem getur talist eðlilegur milli dómtöku máls til uppkvaðningar dóms.

Enn fremur er lagt til að gerðar verði ýmsar orðalagsbreytingar og að ákvæði sem kveða á um efnislega skyld atriði verði sameinuð en slíkar breytingar þykja til þess fallnar að auka skýrleika laganna sem staðið hafa að mestu óbreytt frá setningu laganna árið 1938.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Ísland er aðili að *GRECO*, ríkjahópi gegn spillingu innan Evrópuráðsins. Stjórnvöld upplýsa *GRECO* reglulega um íslenska löggjöf, stjórnslu og annað sem máli skiptir svo hægt sé að leggja mat á frammistöðu Íslands og vinna að frekari úrbótum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 sem og Mannréttindasáttmáli Evrópu gera þá kröfu að dómstólar séu óháðir og óhlutdrægir, en breytingar þær sem frumvarpið gerir ráð fyrir þykja tryggja enn frekar en nú er sjálfstæði og óhlutdrægni Félagsdóms.

5. Samráð.

Frumvarpið snertir einna helst aðila vinnumarkaðarins en eins og rakið er í inngangi var frumvarpið samið í félagsmálaráðuneytinu af nefnd sem skipuð var fulltrúum samtaka aðila vinnumarkaðarins og félagsmálaráðuneytis.

Þann 17. mars 2020 voru drög að frumvarpinu kynnt í opnu umsagnarferli í samráðsgátt stjórnvalda þar sem almenningi gafst kostur á að koma á framfæri athugasemdum við drögin. Enn fremur voru áform um gerð frumvarpsins kynnt öðrum ráðuneytum.

(Í vinnslu þar til samráði í samráðsgátt er lokið)

6. Mat á áhrifum.

Með frumvarpinu er gert ráð fyrir að komið verði til móts við framangreindar athugasemdir GRECO í tengslum við skipun dómara í Félagsdóm. Þá þykir efni frumvarpsins stuðla að auknum skýrleika hvað varðar þau ákvæði laga um stéttarfélög og vinnudeildur sem lúta að Félagsdómi en ákvæðin hafa staðið nánast óbreytt frá gildistöku laganna árið 1938.

Með frumvarpinu eru ekki lagðar til breytingar hvað varðar hlutverk Félagsdóms. Hins vegar er gert ráð fyrir auknum hæfisskilyrðum dómara sem skipaðir eru í dóminn sem og auknum hæfisskilyrðum málflytjenda fyrir dómnum en gerð eru samkvæmt gildandi lögum. Þannig er lagt til að meirihluti Félagsdóms verði skipaður sitjandi embættisdómurum við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstóla. Efni frumvarpsins er ekki ætlað að hafa mismundi áhrif á stöðu kynjanna en í ljósi þess að fleiri karlar en konur eru starfandi dómara hér á landi má ætla að efni frumvarpsins hafi meiri áhrif á karla en konu. Samkvæmt upplýsingum frá Jafnréttisstofu voru konur í árslok 2018 um 38% héraðsdómara og tæp 47% dómara í Landsrétti. Hins vegar var einungis um að ræða eina konu af átta dómurum við Hæstarétt í árslok 2018.

Ekki þykir fyrir séð að efni frumvarpsins muni hafa áhrif á fjárhag ríkissjóðs, svo sem rekstraráhrif eða áhrif á efnahagsreikning ríkisins, verði frumvarpið óbreytt að lögum.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í 39. gr. laganna er kveðið á um skipun dómara í Félagsdóm. Í 1. málsl. 1. mgr. 39. gr. er kveðið á um að í Félagsdómi eigi sæti fimm menn sem skipaðir séu til þriggja ára þannig: Einn af Samtökum atvinnulífsins, annar af Alþýðusambandi Íslands, þriðji af ráðherra úr hópi þriggja manna sem Hæstiréttur tilnefnir og tveir af Hæstarétti og sé annar þeirra sérstaklega tilnefndur til þess að vera forseti dómsins.

Hér er lagt til að í 39. gr. laganna verði kveðið á um að ráðherra skuli skipa fimm dómara í Félagsdóm. Gert er ráð fyrir að þrír dómara skuli skipaðir ótímabundið samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar en þar af skuli einn skipaður forseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar og annar varaforseti dómsins samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Jafnframt er gert ráð fyrir að ráðherra skipi tvo dómara til vara samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Þannig er gert ráð fyrir að varaforseti dómsins eigi fast sæti dómnum og að hann taki sæti forseta í forföllum hans en síðan séu tveir aðrir dómara til vara sem taki þá sæti í dómnum í forföllum

varaforseta og þess dómara sem tilnefndur er af Hæstarétti en er hvorki forseti né varaforseti dómsins.

Lagt er til að þeir dómara sem tilnefndir eru af Hæstarétti verði skipaðir ótímabundið líkt og dómara við almenna dómstóla. Í athugasemdum með IV. kafla frumvarps þess sem varð að gildandi lögum um dómstóla kemur meðal annars fram að „*ástæða þess að dómara eru skipaðir ótímabundið í embætti er ekki síst sú að gera þeim kleift að komast að sjálfstæðri niðurstöðu í sérhverju máli án þess að þurfa að óttast um starfsöryggi sitt eða stöðu sína að öðru leyti. Við blasir að ef dómari er settur í embætti í skamman tíma geti þetta sjónarmið ekki átt við og sú hættu getur skapast almennt séð að settur dómari láti hugsanlegan framtíðarstarfsferil hafa áhrif á störf sín. Þótt ekkert bendi til að slíkt hafi gerst í raun er mikilvægt fyrir ásýnd dómskerfisins og traust til dómstóla að sjálfstæði dómara sé tryggt með lögum og verði ekki dregið í efa.*“ Gert er ráð fyrir að þessi sömu sjónarmið geti átt við um dómara við Félagsdóm og þannig mikilvægt að dómara þeir sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar verði skipaðir ótímabundið. Þykir sú breyting jafnframt nauðsynleg í ljósi framagreiðra athugasemda *GRECO*.

Í 42. gr. laganna er kveðið á um hæfisskilyrði dómara við Félagsdóm en samkvæmt ákvæðinu eru gerðar minni kröfur til dómara við Félagsdóm en gerðar eru til dómara við almenna dómstóla. Í ákvæðinu kemur fram að dómara við Félagsdóm skuli vera íslenskir ríkisborgarar, fjár síns ráðandi og mega þeir ekki hafa hlotið dóm fyrir refsiverðan verknað þar sem refsing var fjögurra mánaða óskilorðsbundið fangelsi hið minnsta eða öryggisgæsla ef þeir voru fullra 18 ára þegar brotið var framið nema fimm ár hafi liðið frá því að afplánun var að fullu lokið. Þeir tveir, sem skipaðir eru af Hæstarétti, skulu jafnframt hafa lokið embættisprófi í lögfræði.

Hér er lagt til að í 39. gr. laganna verði kveðið á um hæfisskilyrði dómara við Félagsdóm en gert er ráð fyrir að þeir dómara sem skipaðir eru við Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar skuli vera skipaðir dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól á meðan þeir gegna embætti dómara við Félagsdóm. Er sú breyting lögð til til að tryggja að meirihluti dómara við Félagsdóm í hverju máli uppfylli sömu hæfisskilyrði og gerð eru til dómara við almenna dómstóla hér á landi. Þykir það mikilvægt, ekki síst í ljósi þess að dómum Félagsdóms verður almennt ekki áfrýjað. Gert ráð fyrir að Hæstiréttur gæti þess að hlutfall kynjanna sé sem jafnast meðal tilnefndra dómara nema hlutlægar ástæður leiði til annars.

Þá er lagt til að í stað þess að kveðið sé á um að í Félagsdómi eigi sæti dómara sem skipaðir eru til þriggja ára í senn, af Samtökum atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambandi Íslands hins vegar, verði kveðið á um að ráðherra skipi tvo dómara og jafn marga til vara til þriggja ára í senn samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar. Áfram er því gert ráð fyrir að framangreind hagsmunasamtök velji dómara til setu í Félagsdómi til þriggja ára, en lagt er til að ráðherra fari með hina formlegu skipun. Gert er ráð fyrir að þeir dómara uppfylli hæfisskilyrði 1.–6. tölul. 2. mgr. 29. gr. laga um dómstóla þar sem kveðið er á um almenn hæfisskilyrði héraðsdómara. Er þannig gert ráð fyrir að dómara þeir sem skipaðir eru við Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Samtaka atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambands Íslands hins vegar skuli hafa náð 30 ára aldri, hafa íslenskan ríkisborgararétt, séu svo á sig kominn andlega og líkamlega að þeir geti gegnt embættinu, séu lögráða og hafi aldrei misst forræði á búi sínu, hafi hvorki hlotið fangelsisdóm fyrir refsiverðan verknað sem framinn var eftir að viðkomandi varð fullra 18 ára né sýnt af sér háttsemi sem geti rýrt það traust sem dómara verði almennt að njóta og hafi lokið embættisprófi eða grunnnámi ásamt meistaraþrófi í lögum. Eru breytingar þessar meðal annars lagðar til í ljósi athugasemda *GRECO*.

Í 2. og 3. málsli. 1. mgr. 39. gr. laganna er kveðið á um að sé atvinnurekandi, sem er málsaðili, ekki meðlimur í Samtökum atvinnulífsins skuli dómari sá, sem tilnefndur er af samtökunum, víkja sæti, en í staðinn tilnefnir atvinnurekandinn dómara í málinu og skal hann hafa gert það áður en hálfur stefnufrestur er liðinn ella tilnefnir forseti dómsins dómarann. Sama á við þegar málsaðili er stéttarfélag eða samband stéttarfélaga utan heildarsamtaka launafólks gagnvart dómara, skipuðum af Alþýðusambandi Íslands.

Hér er lagt til að efni framangreindra málsliða verði flutt í 4. mgr. 39. gr. laganna þó með tveimur breytingum. Lagt er til að í stað þess að kveðið sé á um að slíkir málsaðilar skuli hafa tilnefnt dómara áður en hálfur stefnufrestur er liðinn verði kveðið á um að þeir skuli hafa gert það í síðasta við þingfestingu máls. Þá er lagt til að kveðið verði á um að tilnefndir dómarar skuli uppfylla hæfisskilyrði 1.–6. tölul. 2. mgr. 29. gr. laga um dómstóla. Stefnufrestir geta verið ákveðnir mjög stuttir í málum sem rekin eru fyrir Félagsdómi og þykir því ekki rétt að miðað sé við hálfan stefnufrest þegar tilnefna á dómara í mál. Þá er er ljóst að dómarar gætu þurft að afla gagna sem staðfesti að þeir uppfylli þau hæfisskilyrði sem hér er verið að leggja til að þeir þurfi að uppfylla áður en tilnefning getur farið fram og þykir því rétt að frestur málsaðila til að tilnefna dómara verði rýmkaður. Sú breyting sem hér er lögð til hvað varðar hæfisskilyrði tilnefndra dómara eru í samræmi við aðrar breytingar frumvarpsins en rétt þykir að tilnefndir dómarar samkvæmt ákvæðinu uppfylli sömu hæfisskilyrði og gerð eru til dómara sem tilnefndir eru af Samtökum atvinnulífsins annars vegar og Alþýðusambandi Íslands hins vegar. Þá þykir breytingin nauðsynleg í ljósi athugasemda *GRECO*.

Í 40. gr. laganna er kveðið á um að ráðherra skuli tilkynna hvenær tilnefning dómara skuli fara fram. Ef aðili hefur ekki tilkynnt ráðherra tilnefningu innan tveggja vikna frá því tilkynning um að tilnefning skuli fram fara var honum send skal ráðherra tilnefna dómara af hálfu þess aðilja. Hér er lagt til að við 39. gr. laganna bætist ný málsgrein, 6. mgr., þar sem kveðið verði á um efni framangreindrar 40. gr. laganna, þó með þeirri breytingu að ráðherra skuli óska eftir tilnefningum um dómara við Félagsdóm þegar það á við. Jafnframt er gert ráð fyrir að ráðherra skuli vekja athygli meðal starfandi dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstóla á fyrirhugaðri skipun dómara í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar. Er þetta lagt til þannig að þeim dómurum sem áhuga kunna að hafa á því að verða skipaðir dómarar við Félagsdóm sé gert kleift að gefa kost á sér áður en Hæstiréttur tilnefnir dómara við Félagsdóm. Breyting þessi þykir til þess fallin að auka gagnsæi við tilnefningar Hæstaréttar á dómurum við Félagsdóm. Gert er ráð fyrir að ráðherra geti vakið athygli á fyrirhugaðri skipun dómara í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar með þeim hætti sem best þykir hverju sinni, svo sem með því að óska eftir því við Dómarafélag Íslands að félagið upplýsi sína félagsmenn um fyrirhugaða skipun.

Um 2. gr.

Hér er lagt til að í 40. gr. laganna verði kveðið á um að ráðherra veiti þeim dómurum sem hann skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar lausn frá embætti eftir sömu reglum og almennt gilda um veitingu lausnar frá embætti dómara samkvæmt lögum um dómstóla. Er þetta lagt til í ljósi þess að með frumvarpi þessu er gert ráð fyrir að dómarar þeir sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu Hæstaréttar verði skipaðir ótímabundið í stað tímabundið líkt og kveðið er á um í lögnum. Enn fremur er gert ráð fyrir að ráðherra veiti dómurum við Félagsdóm lausn frá embætti sé þeim veitt lausn frá embætti dómara við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól, eftir því sem við á, án þess að þeir séu skipaðir dómarar að nýju við annan dómstól. Er þetta lagt til í ljósi þess að með frumvarpi þessu er gert ráð fyrir að þeir dómarar sem ráðherra skipar í Félagsdóm samkvæmt tilnefningu

Hæstaréttar séu skipaðir dómamarar við Hæstarétt, Landsrétt eða héraðsdómstól á meðan þeir gegna embætti dómara við Félagsdóm.

Um 3. gr.

Hér er lagt til að í 42. gr. laganna verði kveðið á um að dómamarar við Félagsdóm séu sjálfstæðir í dómstörfum og að þeir leysi þau af hendi á eigin ábyrgð. Jafnframt er gert ráð fyrir að kveðið verði á um að við úrlausn máls fari dómamarar við Félagsdóm eingöngu eftir lögum og lúti þar aldrei boðvaldi annarra. Hliðstæða reglu er að finna í 1. mgr. 43. gr. laga um dómstóla en regluna má jafnframt leiða af bæði Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands nr. 33/1944 sem og Mannréttindasáttmála Evrópu sem gera þá kröfu að dómur skuli vera óháður og óvilhallur. Mikilvægt þykir fyrir ásýnd Félagsdóms, sem og í ljósi athugasenda *GRECO*, að skýrt sé kveðið á um sjálfstæði allra dómara við Félagsdóms í lögnum, hvort sem þeir eru tilnefndir af Hæstarétti eða af hagsmunaaðila. Í framkvæmd hafa dómamarar við Félagsdóm litið svo á að þeir séu sjálfstæðir í störfum sínum og dæmi einungis eftir lögnum. Er því ekki um efnisbreytingu að ræða og áfram gengið út frá því að Félagsdómur teljist ekki óvilhallur þrátt fyrir að í honum eigi sæti dómamarar sem hafa verið tilnefndir í dóminn af aðila máls eins og lögin gera ráð fyrir. Áfram er jafnframt gengið út frá því að komi upp sú staða að sértæk tengsl milli dómara og einstaka máls séu fyrir hendi geti viðkomandi dómari sagt sig frá málinu eða þurft að víkja sæti að kröfu aðila máls. Félagsdómur úrskurðar þá um hæfi dómara.

Um 4. gr.

Í 1. mgr. 44. gr. laganna er kveðið á um verkefni Félagsdóms samkvæmt lögnum. Hér er lagt til að í stað orðsins vinnusamningur í tvígang í 2. tölul. 1.mgr. ákvæðisins komi orðið kjarasamningur. Jafnframt er lagt til að orðinu aðilji verði hvarvetna í lögnum breytt í aðili í viðeigandi tölu og beygingarfalli. Ekki er um að ræða efnisbreytingu heldur orðalagsbreytingu til samræmis við almenna málvenju en ákveðið hefur staðið óbreytt frá setningu laganna.

Þá er hér lagt til að tilvísun til eldri laga um iðju og iðnað verði breytt þannig að vísað verði til gildandi iðnaðarlaga. Er því ekki um efnislega breytingu að ræða.

Um 5. gr.

Í ákvæðum laganna er lúta að Félagsdómi er ýmist notað orðið formaður eða orðið forseti þegar átt er við forseta dómsins. Hér er lagt til að orðnotkunin verði samræmd þannig að orðið forseti verði ávallt notað þegar átt er við forseta Félagsdóms.

Um 6. gr.

Í 46. gr. laganna er kveðið á um að málsaðilar geti gefið íslenskum ríkisborgurum umboð til að reka mál sín fyrir Félagsdómi. Samkvæmt ákvæðinu þurfa þeir sem reka mál fyrir dómnum að vera fjár síns ráðandi og þeir mega ekki hafa hlotið dóm fyrir refsiverðan verknað þar sem refsing var fjögurra mánaða óskilorðsbundið fangelsi hið minnsta eða öryggisgæsla ef þeir voru fullra 18 ára þegar brotið var framið nema fimm ár hafi liðið frá því að afplánun var að fullu lokið.

Hér er lagt til að gerð verði breyting á 46. gr. laganna þannig að gerðar verði auknar kröfur til þeirra aðila sem málsaðilar geta gefið umboð til að reka mál fyrir Félagsdómi. Lagt er til að málsaðilar geti gefið þeim sem uppfylla skilyrði 1.–4. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga um lögmennt umboð til að reka mál sín fyrir dómnum. Er þannig gert ráð fyrir að aðeins þeim, sem eru lögráða og svo á sig komnir andlega að þeir séu færir um að gegna störfum lögmanns, hafi aldrei orðið að sæta því að bú þeirra hafi verið tekið til gjaldprotaskipta, hafi aldrei hlotið

fangelsisdóm fyrir refsiverðan verknað sem framinn var eftir að hafa orðið fullra 18 ára og hafi lokið fullnaðarnámi í lögfræði með embættis- eða meistaraþrófi við lagadeild háskóla sem viðurkenndur er hér á landi samkvæmt lögum um háskóla, sé heimilt að reka mál fyrir Félagsdómi fyrir hönd málsaðila. Í framkvæmd hafa lögmenn almennt flutt mál fyrir Félagsdómi og er því ekki gert ráð fyrir að það hafi áhrif í framkvæmd þótt lögfestar verði lágmarkskröfur til málflytjenda fyrir Félagsdómi en slíkar lágmarkskröfur þykja mikilvægar fyrir ásýnd dómsins og traust almennings til hans.

Um 7. gr.

Í 48. gr. laganna er kveðið á um að dómaraþeir, sem tilnefndir eru af hæstarétti, víki sæti eftir sömu reglum og gilda um hæstaréttardómara. Jafnframt er kveðið á um að dómurinn úrskurði hvort dómari skuli víkja sæti. Þá kemur fram að dómurinn sé ekki starfhæfur nema hann sé fullskipaður og að dómaraþeir, sem hafa byrjað meðferð mála, skuli ljúka því þó kjörtímabil þeirra sé á enda.

Hér eru lagðar til breytingar á 48. gr. laganna þannig að málsgreinum verði fjölgað úr einni í fjórar. Lagt er til að í 1. mgr. verði áfram kveðið á um að Félagsdómur sé ekki starfhæfur nema hann sé fullskipaður en lagt er til að þrátt fyrir það geti forseti dómsins ákveðið að einn dómari eða fleiri haldi dómþing til að þingfesta mál, taka ákvörðun um rekstur máls eða kveða upp dóm. Er gert ráð fyrir að þannig náist ákveðin hagræðing í tengslum við störf Félagsdóms en með þessari breytingu öðlast forseti Félagsdóms sambærilegar heimildir og forseti Hæstaréttar annars vegar og forseti Landsréttar hins vegar til að ákveða hverjir megi halda dómþing til að taka ákvörðun um rekstur máls eða kveða upp dóm, sbr. 1. mgr. 16. gr. og 1. mgr. 24. gr. laga um dómstóla. Í athugasemdum með 16. gr. frumvarps þess er varð að gildandi lögum um dómstóla kemur fram að lagt sé „til að forseti geti áfram ákveðið að einn dómari haldi þing til að taka ákvörðun um rekstur máls eða kveða upp dóm sem eftir atvikum fimm eða sjö dómaraþæðu að. Þessa heimild er að finna í gildandi lögum um dómstóla og hefur hún orðið til hagræðis í störfum réttarins.“ Þykja framangreind rök einnig eiga við um rekstur mála fyrir Félagsdómi, ekki síst þar sem mál sem höfðuð eru fyrir dómnum geta oft og tíðum verið þess eðlis að brýn þörf er á skjótri úrlausn.

Lagt er til að í 2. mgr. ákvæðisins verði kveðið á um að dómaraþeir við Félagsdóm, sem hafa byrjað meðferð mála, skuli ljúka þeim málum, þrátt fyrir skipunartími þeirra sé á enda. Ekki er um að ræða efnisbreytingu frá gildandi lögum, sbr. 5. málsl. 1. mgr. 48. gr. laganna.

Lagt er til að í 3. mgr. ákvæðisins verði kveðið á um að dómaraþeir við Félagsdóm, sem tilnefndir eru af Hæstarétti, víki sæti eftir sömu reglum og gilda þegar dómurum við Hæstarétt ber að víkja sæti. Jafnframt er gert ráð fyrir að Félagsdómur úrskurði hvort dómari skuli víkja sæti. Ekki eru um að ræða efnisbreytingu frá gildandi lögum, sbr. 1. málsl. 1. mgr. 48. gr. laganna.

Lagt er til að í 4. mgr. verði kveðið á um að dómaraþeir við Félagsdóm verði heimilt að biðjast undan máli vegna tengsla við efni þess, aðila, fyrirsvarsmann eða lögmenn þótt hann verði ekki talinn vanhæfur til að fara með það, enda sé beiðni hans studd haldbærum rökum. Gert er ráð fyrir að forseti Félagsdóms taki afstöðu til slíkrar beiðni. Sambærilega heimild hafa dómaraþeir við héraðsdómstóla sem og við Landsrétt, sbr. 2. mgr. 24. gr. og 4. mgr. 33. gr. laga um dómstóla. Gert er ráð fyrir að allir dómaraþeir við Félagsdóm geti lagt fram slíka beiðni til forseta dómsins.

Um 8. gr.

Í 1. mgr. 50. gr. laganna er kveðið á um að formaður gefi út stefnur í nafni dómsins og að í stefnu skuli taka fram: nöfn aðilja og heimilisfang, ítarlega frásögn um málavexti og kröfur stefnanda. Enn fremur skal stefnandi, eftir því sem frekast verður unnt, gera grein fyrir, með hvaða hætti hann hyggst að sanna staðhæfingar sínar og kröfur, og leggja fram 5 afrit af sönnunarskjölum, sem fyrir hendi eru. Með stefnu skal fylgja afrit fyrir hvern dómara, og sér formaður um, að öll afrit verði send dómurum þegar í stað. Í 1. mgr. 51. gr. er kveðið á um að formaður ákveði stefnufrest með hliðsjón af því, með hve stuttum fyrirvara stefndur getur mætt á dómþingi. Í 2. mgr. 51. gr. er kveðið á um að stefnandi sjái um birtingu, og skal stefna birt af stefnuvotti á venjulegan hátt.

Hér er lagt til að efni 1. mgr. 51. gr. laganna verði 2. mgr. 50. gr. laganna þar sem 50. og 51. gr. gildandi laga þykja kveða á um efnislega skyld atriði. Er þó lögð til sú breyting að kveðið verði á um að forseti Félagsdóms ákveði stefnufrest, meðal annars með hliðsjón af því hvort flýta þurfi rekstri máls. Ákvæði 1. mgr. 51. laganna hefur staðið óbreytt frá setningu laganna en eðlilegra þykir að stefnufrestur sé ákveðinn með hliðsjón af því hvort flýta þurfi rekstri máls hverju sinni í stað þess að höfð sé hliðsjón af því með hve stuttum tíma fyrirvara stefndi geti mætt til dómþings. Mál sem höfðuð eru fyrir Félagsdómi geta oft og tíðum verið þess eðlis að brýn þörf þykir á skjótri úrlausn þeirra, svo sem þegar verkfall eða verkban er yfirvofandi, og þykir mikilvægt að í slíkum málum geti verið um knappan stefnufrest að ræða. Jafnframt er gert ráð fyrir að forseti Félagsdóms geti við ákvörðun stefnufrests litið til annarra þátta en þess hvort flýta þurfi rekstri máls eins og verið hefur.

Þá er lagt til að 2. mgr. 51. gr. laganna verði 3. mgr. 50. gr., laganna þar sem um efnislega skyld atriði er að ræða.

Um 9. gr.

Hér er lagt til að 51. gr. laganna falli brott í samræmi við þær breytingar á lögnum sem lagðar eru til í 8. gr. frumvarpsins.

Um 10. gr.

Í 1. mgr. 54. gr. laganna er kveðið á um að sé mál ekki nægilega upplýst, ef leiða þarf vitni, ef skoðunar- eða matsgerð þarf fram að fara, ef aðili þarf að gefa skýrslu eða ef stefndi, að álitni dómsins, þarf frest til andsvara, geti Félagsdómur frestað máli. Jafnframt er kveðið á um að við ákvörðun frests skuli þess gætt, að mál tefjist ekki að óþörfu. Í 1. mgr. 56. gr. laganna er kveðið á um að Félagsdómur sjái um, að mál upplýsist sem best. Enn fremur er kveðið á um að dómurinn geti krafist aðilja um skýrslu, ef hann álitur það nauðsynlegt til að upplýsa málið.

Hér er lagt til að 1. mgr. 56. gr. gildandi laga verði 1. mgr. 54. gr. laganna þar sem um efnislega skyld atriði er að ræða.

Um 11. gr.

Í 1. mgr. 55. gr. laganna er kveðið á um að heimilt sé að stefna vitnum fyrir Félagsdóm og að dómurinn eiðfesti vitni samkvæmt gildandi lögum. Þá er kveðið á um í 1. mgr. 57. gr. laganna að dómurinn geti ákveðið, að aðiljaskýrslu skuli gefa eða vitnaskýrslu taka fyrir héraðsdómi á varnarþingi hlutaðeigandi vitnis eða aðilja. Þá er kveðið á um 1. mgr. 58. gr. laganna að um vitnaskyldu, sönnunargildi vitnaskýrslu, vitnaleiðslur, svo og um hegningu fyrir rangan framburð, gildi sömu reglur og í einkamálum í héraði.

Hér er lagt til að áfram verði kveðið á um að heimilt sé að stefna vitnum fyrir Félagsdóm, en að gerð verði breyting á síðari málslið 1. mgr. 55. gr. laganna, sem hefur staðið óbreytt frá

setningu laganna, þannig að kveðið verði á um að eftir kröfu aðila skuli dómari láta vitni staðfesta framburð sinn með eiði eða drengskaparheiti, þegar það hefur lokið skýrslugjöf, eftir sömu reglum og gilda í einkamálum í héraði. Er um að ræða orðalagsbreytingar frá gildandi lögum til samræmis við þær reglur sem gilda um staðfestingu framburðar vitnis samkvæmt lögum um meðferð einkamála.

Þá er lagt til að 1. mgr. 57. gr. laganna verði 2. mgr. 55. gr. laganna og 1. mgr. 58. gr. laganna verði 3. mgr. 55. gr. laganna þar sem að efnislega skyld atriði er að ræða í báðum tilvikum.

Um 12. gr.

Hér er lagt til að 56. gr. laganna falli brott í samræmi við þær breytingar á lögnum sem lagðar eru til í 10. gr. frumvarpsins.

Um 13.–14. gr.

Í 12. gr. frumvarpsins er lagt til að 57. gr. laganna falli brott. Í 13. gr. frumvarpsins er lagt til að 58. gr. laganna falli brott. Eru þessar breytingar í samræmi við þær breytingar á lögnum sem lagðar eru til í 11. gr. frumvarpsins.

Um 15. gr.

Í 1. mgr. 59. gr. laganna er kveðið á um að dómarrar geti framkvæmt skoðunar- og matsgerðir, allir saman eða nokkrir þeirra eftir ákvörðun dómsins. Þá er í 2. mgr. 59. gr. kveðið á um að dómurinn geti enn fremur útnefnt skoðunar- og matsmenn til að framkvæma ákveðna skoðunargerð eða matsgerð, og um það gildi almennar reglur um meðferð einkamála. Enn fremur er í 1. mgr. 62. gr. laganna kveðið á um að dómurinn getur hvenær sem er leitað álits sérfróðra manna um ákveðið atriði.

Hér er lagt til að 1. mgr. 62. gr. laganna verði 3. mgr. 59. gr. laganna þar sem um efnislega skyld atriði er að ræða.

Um 16. gr.

Hér er lagt til að 62. gr. laganna falli brott í samræmi við þær breytingar sem lagt er til að gerðar verði í 15. gr. frumvarpsins.

Um 17. gr.

Í 2. mgr. 64. gr. laganna er kveðið á um að í munnlega fluttum málum skuli kveða upp dóm innan sólarhrings eftir dómtöku, en í skriflega fluttum málum innan viku. Jafnframt er kveðið á um að sé ekki hægt að kveða upp dóm eða úrskurð svo fljótt skuli nákvæmlega greina orsakir þess. Ákvæðið hefur staðið óbreytt frá setningu laganna og þykir það ekki samrýmast lengur þeim viðmiðum sem í dag þykir mikilvægt að lögð séu til grundvallar við mat á því hversu langur tími getur talist eðlilegur milli dómtöku máls til uppkvaðningar dóms í Félagsdómi.

Hér er lagt til að í 2. mgr. 64. gr. laganna verði kveðið á um að Félagsdómur skuli kveða upp dóm svo fljótt sem þörf krefur, að teknu tilliti til þeirra hagsmuna sem undir eru hverju sinni. Jafnframt er gert ráð fyrir að hafi mál verið höfðað til að fá skorið úr um lögmati boðaðrar vinnustöðvunar skuli dómur kveðinn upp áður en fyrirhuguð vinnustöðvun hefst. Mál sem höfðuð eru fyrir Félagsdómi geta oft og tíðum verið þess eðlis að brýn þörf þyki á skjótri úrlausn. Þykir því mikilvægt að hin almenna regla verði sú að dóm skuli kveða upp svo fljótt sem þörf krefur. Enn fremur þykir mikilvægt að sérstaklega sé kveðið á um að þegar mál hefur verið höfðað til að fá skorið úr um lögmati boðaðrar vinnustöðvunar skuli dómur

kveðinn upp áður en fyrirhuguð vinnustöðvun hefst en ljóst þykir að miklir hagsmunir kunna að vera í húfi í slíkum tilvikum og að tjón geti orðið ef niðurstaða næst ekki í deilum aðila fyrir Félagsdómi áður en vinnustöðvun hefst. Er þá gengið út frá því að aðilar máls höfði mál án ástæðulausrar tafar frá því að ákvörðun um vinnustöðvun hefur verið tekin og hún tilkynnt þeim sem hún beinist aðallega gegn, sbr. 16. gr. laganna. Er þannig gert ráð fyrir að Félagsdómur geti í slíkum málum hagað rekstri málsins þannig að hann geti haft í það minnsta sólarhring frá því að mál er dómtekið til þess að kveða upp dóm. Með vísan til 69. gr. laganna er áfram gert ráð fyrir að hafi dómur ekki verið kveðinn upp innan fjögurra vikna frá því að mál er dómtekið sé málið flutt á ný, nema dómari og aðilar máls telji það óþarft eins og lög um meðferð einkamála gera ráð fyrir.

Greinin þarfnast ekki skýringa. Um 18. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa. Um 19. gr.

Greinin þarfnast ekki skýringa. Um 20. gr.